

Beszámoló a Klebelsberg Ösztöndíjjal 2018-ban folytatott kutatásról

1. **Név:** Dr. Baji Etelka
2. **A kutatás témája:** fotohungarika-kutatás
Ausztria és Magyarország részben közös történelme indokoltta teszi, hogy megpróbáljuk felmérni, megismerni, milyen magyar vonatkozású fényképek rejtőznek osztrák gyűjteményekben.
3. **A kutatás helyszíne:** Ausztria, Bécs, Albertina
4. **A kutatás ideje:** 2108. június 4-29.
5. **A kutatott gyűjtemények, a találatok tételes ismertetése:**

Albertina Fotosammlung:

Már évekkel ezelőtt bennem és több kollégámban is – akik a magyar fényképkincs egy részét gondoljuk az ország első múzeumában – felmerült az a gondolat, hogy érdekes és hasznos lenne némi rálátást szereznünk arra, milyen magyar vonatkozású fényképeket őriznek más országok nagy archívumaiban. Annak megfogalmazása, mit értünk magyar vonatkozású fényképek alatt, igen egyszerű. Olyan fényképekről lehet szó, melyek szerzője Magyarországon működött vagy magyarországi születésű, magyar származású volt, bárhol is dolgozott később. Azok a képek is ide sorolandók, amelyek magyar személyeket, helységeket örökítenek meg, illetve magyarországi, vagy az országgal kapcsolatos eseményt mutatnak be.

Magam több ízben jártam ilyen kutatási céllal, ösztöndíj segítségével, Ausztriában. A kutatást az első években az Österreichische Nationalbibliothek-ban folytattam, mivel akkor erről a gyűjteményről tudtam, hogy ott található magyar vonatkozású fényképeket. Az ott látott anyagokról, a Klebelsberg Ösztöndíjat felügyelő bizottságnak leadott jelentéseken túl, többször is beszámoltam a Fotóművészet c. folyóirat lapjain. Például hírt adtam arról, hogy az ÖNB Bildarchiv őriz egy nagyszerű fényképalbumot, amelyet Esterházy Mihály gróf állított össze az 1880-1881-ben megtett afrikai vadászatán készített saját felvételeiből. Esterházy munkáiról addig csak a korabeli szaklapokból szerezhettünk tudomást, de fényképeit talán egyetlen magyar múzeumban sem találtuk volna¹. Ugyancsak bemutattam a lapban – szintén csak példaként említem – az Andrássy Gyula gróf miniszterelnököt és Deák Ferencet megörökítő, ritkaságnak számító szép kromotípiákat.

Később figyelmem kiterjedt az Albertinára is, amint bemutatkozó kiállításaik nyomán kiderült számomra, hogy ott is nagyon jelentős fényképeket őriznek. 1999-2000-ben az Albertinába került tartós letétként az 1888-ban Josef Maria Eder vegyész, fotográfus, fotótörténész által alapított, és még ma is működő Höhere Graphische Bundes- Lehr- und Versuchsanstalt (vagyis a Szövetségi Grafikai Felsőoktatási és Kutatóintézet; GLV) gyűjteménye. Ez a gyűjtemény azért olyan rendkívülien gazdag lelőhelye a fotótechnika történetének, mert Eder és munkatársai azon kívül, hogy maguk is kipróbálták a legkülönbözőbb fényképezési eljárásokat, hozzáértően gyűjtötték a nekik kortárs, ma már történetinek tekinthető

¹ Tudomásom szerint az Eszterháza Kulturális Kutató és Fesztiválközpont 2017-ben megvette az album egy másik, ezzel nem teljesen megegyező példányát egy szlovákiai személytől. Az album bemutatását, publikálását 2018-ra tervezik.

fotográfákat, amiket most már nem is lehetne fellelni. Nagyrészt ennek a rendkívüli anyagnak köszönhető, hogy az Albertina méltán foglal helyet a világ leggazdagabb fotógyűjteményei között. A fényképész-kapcsolatok az Osztrák-Magyar Monarchián belül természetesen voltak, az alkotók egyaránt dolgozhattak, a mesterek működtethettek műtermeket a monarchia bármely vidékén. Egészen a második világháború végéig élő volt ez a kétirányú kapcsolat, ami alátámasztja azt a gondolatot, hogy érdemes az Albertina fényképgyűjteménye felé is fordulnunk. Nem hanyagolható el az Albertina napjainkban végzett – szponzorok által támogatott – gyűjtőtevékenysége sem, így ez a hely olyan fotográfusok munkáit is meg tudja szerezni, amiket mi – pénz híján – valószínűleg nem.

A 2000-es évek elején jártam először az Albertinában, amikor megkezdődött a fényképgyűjtemény kialakítása, berendezése és a GLV-ből érkezett képek nyilvántartásba vétele. Az első alkalmakkor Monika Faber, a gyűjtemény vezetője fogadott, és olyan fényképeket láthattam, amiket ő szíveségből megmutatott nekem, önálló keresésre akkor még nem volt lehetőség. Egyik ilyen alkalommal láttam például Plohn Illés csodálatos felvételeit az 1879-es szegedi árvízről. Az Albertina fényképgyűjteménye a 2000-ben megtörtént újbóli felállítása után a GLV-n kívül több nagy fényképi együttest is becsatornázott magába. A bekerült/gyűjtött fotográfákat digitális nyilvántartásukba felveszik, és csak olyan képhez tud jutni a kutató, ami már szerepel az új nyilvántartásban, ahonnan ő maga választja ki. (A kezdetektől fogva ugyanazt a nyilvántartási programot használják, amit a Gettytől vettek meg.) A fényképgyűjtemény egy része elérhető az interneten is (<http://sammlungenonline.albertina.at/>), és ez az adatbázis is nagyon jól használható, de helyben, a kutatóteremben működő számítógépeken több anyaghoz juthatunk. (Nem beszélve arról, hogy mennyire más monitoron látni egy fényképet vagy az eredetit kézbe venni.) Miután megkezdődött a professzionális kutató-kiszolgálás, és a kutatóterem rendszeresen nyitva látogatói előtt, azóta újabb ritkaság számba menő fénykép-műkincseket láttam, mint például Rudolph Gaupmann egyedülálló, az 1850 körüli Pest-Budát megörökítő talbotípiáit, vagy a legutóbbi alkalommal talált 21 darab dagerrotípiát a pozsonyi műteremmel bíró Abrahamovits Ferenctől (amit magamban nagy ovációval ünnepeltem meg). Ezekről is beszámoltam a Fotóművészet olvasóinak, illetve a Mafot (Magyar Fotótörténeti Társaság) online felületén, az Apertúrában olvashattak róluk az érdeklődők.

2018 nyarán tudtam folytatni a kutatást, szintén a Klebelsberg Ösztöndíj jóvoltából. Ezúttal úgy alakult, hogy csak az Albertinába jártam, mert ott hallatlanul nagy és fontos fényképanyag táruelt fel előttem.

Szerencsésen és a legegyszerűbben láttam munkához: a kutatóteremben az ott kutatóknak segítő hölgy beütötte nekem a gépbe az Ungarn keresőszót. (Természetesen egyedül is beírhatunk keresőszavakat, de akkor előbb egy kicsit ki kell ismernünk a rendszert. A korábbi években többnyire fotográfusok neve szerint kerestem képeket.) Ekkor 811 tételt jelzett a gép. Hozzáfogtam a tételek átnézéséhez és a képek kikéréséhez. A tételekben nemcsak fényképek szerepelnek, hanem előfordulnak fényképészeti eszközök, fotóval foglalkozó könyvek és plakátok is. A 811 tétel között akadnak olyanok is, ahol egy tétel több száz fényképet foglal magába. A kutatás természetesen az Ungarn keresőszóval sem olyan egyszerű, mint első ránézésre gondolhatnánk. Az Ungarn címszó alatt előkerültek az „Österreich-Ungarn” képek is, így résen kellett lennem, hogy mit kérek ki, mit nem, hiszen időm igen korlátozott volt.

Az Albertinában az általam megszokott és máshol alkalmazott módszerekhez képest másképpen kapja meg a kutató a képeket. Nagyon furcsának találom, hogy az osztrák kollégák láthatóan nem ragaszkodnak ahhoz, hogy összetartozó fényképeket egymás után sorban vegyenek nyilvántartásba, és egymás után sorban helyezzenek el dobozaikba. Így az összetartozó képeket nem mindig találtam meg egymás után. Még egy furcsasággal találkoztam az Albertinában a kutatók kiszolgálásának gyakorlatában: ha leltári szám alapján kikértem egy képet, az egész dobozt megkaptam, amiben a kért egy darab kép is elhelyezést nyert, és az egész doboz végiglapozásával juthattam a keresett fényképhez. Ennek hátterében az áll, hogy a raktár egy részében „robotok” veszik elő a kikért anyagokat, és „ők” nem tudják kiválogatni a dobozokból a fényképek közül a kívánt darabot. (Ha arra gondolunk, mi jár a képek számára kevesebb mozgatással, lapozással, arra lyukadunk ki, hogy lényegében ugyanynyi „behatolást” kell a képeknek elszenvedniük, akár így mozgatjuk őket, akár úgy, hogy a raktáros vagy muzeológus maga keresi elő őket, majd teszi helyre.) Ennek köszönhetően sokkal több képet tudtam megnézni, mint amennyit kikértem, és számos érdekességet leltem meg így, mintegy véletlenül. Említenék egy példát ezek illusztrálására. A nyilvántartásból kiírtam, kikértem közel 30 darab felvételt Pécsi Józseftől, az 1920-1930-as évek egyik legjelentősebb hazai fotóművésztől és reklámfotósától. A megkapott dobozokban azonban olyanokat is találtam, amelyekkel még nem találkoztam a nyilvántartásban, nem kérhettem ki azokat, de felismertem őket mint Pécsi József képeit. A gazdag Pécsi József-anyagban találunk több nagyszerű, nemeseljárással készült fényképet is (Bromöldruck vagy Bromölumdruck/ brómolajnyomat és brómolaj átnyomás), a képek tematikáját tekintve pedig női aktokat, táncosnőket, mozgástanulmányokat és reklámokat. A jelen kutatásom alkalmával látott összes Pécsi-felvétel az 1920-as években készült.

Az Albertinában – helyesen – nem írják fel a kép hátára a róla tudni valókat, az információkat a nyilvántartásból kell kikeresni, vagyis együtt kell használni az adatbázist és nézni a képeket. Az is látható a nyilvántartásban, hogy nem egyszer felvesznek oda képeket a feldolgozás olyan fázisában, amikor még nem tudták feltárni a képhez tartozó tudnivalókat, az adatlap kevés és nem konkrétan arra az egy adott képre vonatkozó ismereteket árul csak el (pl. nincs meghatározva a kép technikája, vagy keletkezésének ideje). Olyan adatlapok is vannak, melyekhez még nem csatolták a fotográfia digitális másolatát.

2018-ban folytatott kutatásom kiemelkedő találatának tartom Knébel Ferenc elbűvölő tájképeit, valamint a vidéki, paraszti létet ábrázoló, szociofotónak nevezhető munkáit. Ezen képek fellelése több szempontból is érdekes volt. Talán szerencse is kellett hozzá, hogy rájuk leljek, mivel az Albertinában osztrák fényképészként tartják nyilván Knébelt. A mi tudomásunk szerint azonban Knébel szombathelyi műtermi fényképész volt, akinek műtermét fiai, ifjabb Ferenc és Jenő, majd később unokája, Terézia vitték tovább. A család egy Szombathelyen működő fényképész-dinasztiát alkotott. Fel sem merült akár Knébelnél, akár utódainál, hogy osztrák fényképészek lennének. Most megismert felvételeinek helyszínéként az Albertina nyilvántartásában azonosítatlan hely szerepel, amit hol Ausztria, hol Magyarország területére tett a képeket leltárba vevő személy. Egy képnél jelent meg a „Stein a mager” szó mint a kép címe, ami egybeírva Szombathely régi neve németül. Kérdés, hogy tudatában volt-e ennek az aki, leírta a helynevet, hiszen csak egy képnél jegyezte fel, ott is képcímként. Nagy meglepetést szereznek ezek a képek, mert Knébel Ferenc mint műtermi portréfényképész mester ismert. A most megismerlített fényképeken viszont egyrészt szegény falusi házakat látunk, malmot, falusiakat az utcán, másrészt pedig ligetes tájat, facsoportokat, parkot, sétautakat, vízpartot. Ezek megörökítése az 1870-1880-as években Magyarországon ritkaság számba ment.

Előfordulhatott, hogy Knébel Ferenc tett egy körutat a megyében, és mindenfelé fényképezett, de az is lehet, hogy fényképeit egyetlen helyen, egy Szombathelyhez közeli faluban és esetleg egy (nagy)birtokon vette fel, tájképei talán készülhettek az akkor a városhoz közeli, alakulófélben lévő kámoni arborétumban. A képek közül külön is kiemelném a falusi házakat ábrázolót, amit az Albertinában falusi idill címmel illetnek, 1875 körülre datálva (FotoGLV2000/107 és FotoGLV2000/19963) és a szintén falusi környezetet megörökítő (FotoGLV2000/19965) 1872 körülre datált képet. Az biztos, hogy egy valamikor megírandó magyar fotótörténeti munka nem jelenhet meg ezen képek említése nélkül.

FotoGLV2000/19963

FotoGLV2000/19963(2)

Knébel nagyszerű és újszerű fényképeire már Tőry Klára is rácsodálkozott, amikor 1984-ben meglátogatta a még iskolaként működő GLV-t. Osztrák gyűjteményekben tett látogatásáról akkor be is számolt a Fotóművészet c. folyóiratban. Ezen írásában akkor ő 21 darab Knébel-felvételről írt. Magam most 41 darab ilyen táj- és szociofotóval találkoztam. A 41 darab kép között előfordulnak olyanok, amelyekből 2, ritkábban 3 példány is van. Megjelenésük alapján több csoportra oszthatók a képek. 1: vannak képek, melyek alátét lapon jelennek meg, ezek között találunk olyanokat is, amelyeken az alátét lap fent, középen át van lyukasztva, tehát a kép ezen egyszerű módszerrel volt felakasztva/kiállítva valamikor, valahol. 2: vannak képek, melyeknek nincs alátét lapja, hanem körben szegélyük van. Meglepően minden ilyen képnél látszik, hogy a szegély alatt középen és a két szélén nyomtatott szöveg volt, amit teljesen kikapartak. 3. van néhány olyan kép is, amelyek alatt gépelt szöveg olvasható: „Photographische Aufnahme von Franz Knebel, Steinamanger. Um 1872.” Négy olyan felvétellel találkoztam, amelyen olvasható ez a szöveg, és fent pedig látjuk az említett lyukat. Valószínűleg az iskola valamilyen saját bemutatóján állította ki ezeket a képeket ilyen szerény megoldással. A képeket az osztrák kollégák 1870-1885 közti időre datálják, hol így, hol úgy, és nincs is fogódzónk a közelebbi datáláshoz. Azt tudjuk csak, hogy 1874-1885 között Knébel rendszeresen szerepelt tájképekkel kiállításokon (bár ilyen tematikájú fényképéről magyar gyűjteményben nincs ismeretünk).

FotoGLV2000/109

FotoGLV2000/19958

FotoGLV2000/19954

FotoGLV2000/19959

Módomban állt megtekinteni Rudolf Koppitznak, az 1920-1930-as években működő egyik legjelentősebb ausztriai fotóművésznek magyar vonatkozású munkáit is. Koppitz, aki a nemzetközi életben mint az aktok és mozgástanulmányok művésze ismert, ezúttal a magyar parasztcsoportokat megörökítő fotográfusként jelent meg. Munkái az 1930-as évek magyar szociofotóit juttatták eszembe.

Értékes leletnek tartom a soproni Stagl Ferenc munkáit, melyek a nevezetes Storno-házba engednek bepillantást 1893-ból.

A 811 tétel „Ungarn” fényképek vizsgálatánál a 436. tételig jutottam el. Olyan fontosnak találtam az így megnyíló lehetőséget nagyszerű fényképek meglelésére, hogy 2018 júniusában csak az Albertinába jártam. Ha utolérem/jük a már kutathatóvá vált anyagot az Albertinában, lehet folytatni a kutatást az ÖNB Bildarchivban is. Az Albertinában bárki, bármikor folytathatja a kutatást a 437. tételtől, mert az addigi rend nem fog megváltozni, így nem marad ki semmi a gyűjtemény darabjaiból.

Mint látható, néhány reprodukciót beillesztettem a szövegbe. Az Albertina kutatótermében megengedett a fényképezés, szigorúan csak saját kutatási céllal. A felvett képekről jegyzék készül, és a fényképező felelős, hogy a képek ne kerüljenek engedély (és díj megfizetése) nélkül publikálásra.

Úgy gondolom, az egyre kinyíló internetes elérések ellenére, van létjogosultsága az olyan kutatásoknak is, mikor a kutató szemtől szemben áll az eredeti műtárggyal, kézbe veheti azt. Az eredeti tárgy varázsát nem tudja helyettesíteni a világháló.

Az Albertinában 2018 júniusában talált fényképek részletes jegyzéke:

- **Beszédes Sándor:** Férfi-női pár, albumin, Esztergom, 1870 k.
FotoGLV2000/3889
- **Borsos és Doctor:** női alak, színezett albumin vizitkártya, Pest, 1870 k.
FotoGLV2000/3895
- **Décsey Ede:** férfi mellképe, albumin, Pest és Nagyvárad, 1870 k
Foto2011/64
- **Erdélyi Mór** fantasztikus szépségű, celloidin(?) városképei 1900 körül:
Abbázia (Opatija) FotoGLV2000/89, 92, 98-100
Magas-Tátra FotoGLV2000/91, 94-96
Magas-Tátra: a Csorba-tó és környéke FotoGLV2000/97
Kotor (Cattaro) FotoGLV2000/101
ismeretlen helyek: gyártelep (fűrésztelep?) FotoGLV2000/90
és falu látképe FotoGLV2000/ 93

FotoGLV2000/92

- Dagerrotípiá **Ferenc Józsefről** elefántcsont keretben. Az ifjú Ferenc Józsefről készült rézmetszet reprodukciója, 1848?
FotoGLV2000/10006
- Fényképek a **Ferenc József** tiszteletére megtartott ünnepi menetről: „Kaiser-Huldigungs-Festzug in Wien am 12. Juni 1908”. Jelmezesek felvonulása gyalog, lovon, kocsin. A menet a Habsburg-ház történetének fontos eseményeit eleveníti meg. Louis Held felvételei:
FotoGLV2000/834-843

- **Haller F(rigyes) G(ábor):** Három béka tavirózsán:
FotoGLV2000/2061
- **Lucien Hervé** világhírű magyar fotóművész felvétele párizsi lakásának ablakából, 1938: Foto2000/28
- **Lucien Hervé** fotóművész felvételei párizsi lakásának ablakából, 1949:
Foto2000/26-27
- **Jakovits József:** Being Born is not Fun („A szülés nem öröm”), négyszínnyomás, kollázs, 1965: Foto2000/78
- Kessler, Heinrich: Bécsi **paloták enteriőrjei** – pl. Kinsky, Lichtenstein, Pallavicini
FotoGLV2000/20336/1-67
- **Klősz György:** Önarckép, celloidin, 1875 k. (az Albertinában ismeretlennek nevezve)
FotoGLV2000/3896
- **Klősz György** felvételei az 1873-as bécsi világkiállításról:
Egy női alak szobra: FotoGLV2000/5837, albumin
A császárpavilon a világkiállításon: FotoGLV2000/8253, fénynyomat
Japán kerti ház: FotoGLV2000/8256, fénynyomat
A rotunda a főbejáratnál: FotoGLV2000/8257, fénynyomat
Az egyiptomi alkirály pavilonja: FotoGLV2000/8258, fénynyomat
- **Knébel Ferenc** tájképei, szociofotói, albuminok, 1870-1885:
FotoGLV2000/5851-5852
FotoGLV2000/554
FotoGLV2000/107-117
FotoGLV2000/11187-11201
FotoGLV2000/19954-19965
- **Koller Károly** (tévesen Koller Aladár a név), valójában inkább Koller Károly utódai: **Ferenc József és Erzsébet** megérkezése Budapestre, albumin, 1896? (1900 van megadva, ami már csak azért sem helytálló, mert Erzsébet életét 1898-ban oltotta ki a merénylet)
FotoGLV2000/118
- **Rudolf Koppitz:**
Magyar napszámos: Foto2015/15
Dél-magyarországi parasztasszonyok: Foto2015/16
Dél-magyarországi parasztasszony: Foto2015/20
Magyar parasztasszony: Foto2015/24
Sokác öregember: Foto2015/25
Magyar paraszt: Foto2015/27
Tüzes dél-magyarországi asszony: Foto2015/31
Magyarok: Foto2015/34
Dél-magyarországi parasztasszony: Foto2015/36
Fiatal magyar (paraszt)lányok: Foto2015/38
(A képek egy sorozat darabjai, lelt.sz.: 2015/3-39.

Azokat a képeket gyűjtöttem itt egybe, melyek helyszíneként Koppitz Magyarországot jelölte meg, nem törődve azzal, hogy az adott helyek a felvétel elkészítésekor Romániához vagy éppen Jugoszláviához tartoztak. Vannak például olyan sokác képei is, melyeknél nem adott meg helyszínt, így én sem sorolom fel őket itt. A fényképek szerepeltek a Museum für Kunst und Industrie „Land und Leute” című kiállításán Bécsben, 1936-ban.

„Sváb birkapásztor a Bánátban. Dél-Magyarország. Román uralom alatt.”: FotoLS2000/967 (Itt is az történt, hogy Koppitz függetlenítette magát a geopolitikai valóságtól, és a bánáti sváb embert Dél-Magyarországhoz rendelte, ezért szerepel itt nálam. A képnek ez a példánya a Deutsch-Südost in auserlesenen Bildern (A német délkelet válogatott képekben) című könyv kiadásához készült. A könyv 1926-1940 között több kiadást is megért.)

- **Kossak József:** Ferenc József a buziási hadgyakorlaton, 1900:
FotoGLV2000/126-130
- **Kossak József:** Ferenc József lovon, festmény-reprodukció, 1900:
FotoGLV2000/127
a FotoGLV2000/126-130 fényképek celloidinek, tablón elhelyezve
- **Kossak József:** 8 db felvétel ismeretlen emberekről egy kartonon, celloidin képek, 1900 k. FotoGLV2000/131-138
- **Kováts Károly:** férfi félalak, albumin vizitkártya, Zilah és Sz(ilágy)Somlyó, 1870k.:
FotoGLV2000/3897
- **Kozics Ede:** fiatal nő vállképe, albumin vizitkártya, Pozsony, 1860-as évek:
FotoGLV2000/3892
- **Kozmata Ferenc:** Női portrék: FotoGLV2000/149-151 és 154, 1885 k.
Férfi portré: FotoGLV2000/152 1880 k.
Jelmezes nő: FotoGLV2000/13358 1880 k.
A FotoGLV2000/149-152 és 154, valamint a FotoGLV2000/13358 leltári számú képek albumin, nyújtott kabinetképek, mind egy kartonon elhelyezve. A képek alatt a kartonra géppel írt szöveg felragasztva: „Photographische Aufnahmen von Ferencz Kozmata, Budapest”
- **Liederhoffer Vilmos:** Kisfiú képe, albumin vizitkártya, Budapest, 1880-as évek:
Foto2013/171/167
- **Uher Ödön:** Leila, 1917. szeptember:
Foto2013/171/201
- A két fénykép egy sorozat darabjai Foto2013/171/1-277. Megmagyarázhatatlan módon a sorozat összes képénél Josef Löwy van feltüntetve szerzőként, noha nem ő volt az.
- **Lojanek János:** Férfi mellképe, albumin vizitkártya, Nagyvárad, 1870 k.:
Foto2011/65
- **Mai Manó és Társa:** Kislány félalakja, Budapest, 1900k. (a Photographische Correspondenz c. lap melléklete):
FotoGLV2000/23783/82

- **Manassé műterem** (Olga (sz. Spolarics) Wlassics és Adorján Wlassics): Gisa Hübl táncosnő, Bécs, 1930 körül:
Foto2000/67
- **Mária Terézia főhercegnő:** Velencei tanulmánykép, palota a csatorna partján
FotoGLV2000/1113
- **Mayer György:** Női portré, albumin, Pest, 1860-as évek
FotoGLV2000/3894
- **Mertens és Társa** (Budapest): Falusi lakodalom, albumin, 1900 k.:
beállított kép: jelenet vagy élőkép, részben vagy egészben összemásolt képekkel, festett háttér előtt, a szereplők viselete nem magyaros:
FotoGLV2000/158
- **Oldal István** (Nagybecskerek): Két falusi legény ünnepi öltözetben, 1890:
FotoGLV2000/159
- **Oldal István:** Hárman ünnepi falusi viseletben, 1890:
FotoGLV2000/160
a FotoGLV2000/159-160-as leltári számú kép közös kartonon, erre egy később keletkezett gépelt felirat ragasztva: „Photographische Aufnahmen von Stephan Oldal in N.Becskerek, 1890”.
- **Oldal István:** Parasztember ünnepi szűrben számár hátán, 1892:
FotoGLV2000/162
a FotoGLV2000/161-162-es leltári számú kép közös kartonon, erre egy később keletkezett gépelt felirat ragasztva: „Photographische Aufnahmen von Stephan Oldal in Beczcerek. 1892.”
- **Oldal István:** Három férfi egy sportevezősben, 1891:
FotoGLV2000/163
- **Oldal István:** Vadásztársaság, 1891:
FotoGLV2000/164
- **Oldal István:** Két fürdőző férfi, 1891:
FotoGLV2000/165
- **Oldal István:** Falusi vásár, 1891-1892:
FotoGLV2000/161, 166-167
a 167-es számú kép hátoldalán: Stephan Oldak (sic!) in Beczcerek. 1892.”
Az Albertina adatbázisában máshol is tévesen „Oldak” –ként szerepel a fotográfus neve.
- **Pécsi József felvételei** (csak a nemeseljárások technikáit írtam le, a többi kép zselatinos ezüst):
Velencei kanális, brómolajnyomat, 1926-1927
FotoGLV2000/168-170
Női akt, brómolajnyomat, 1924
FotoGLV2000/191
Női akt, 1927
FotoGLV2000/172, 185, 187
Női akt, brómolajnyomat, 1927
FotoGLV2000/188, 190
Női akt, brómolajnyomat, 1926

FotoGLV2000/189
 Parfüm reklám, 1927
 FotoGLV2000/173 és 176
 Odol szájvíz reklám, 1927
 FotoGLV2000/174
 Zwack Unicum reklám, 1927
 FotoGLV2000/175
 A Zwack cég barackpárlatának reklámja
 FotoGLV2000/ 178
 Egy palack pezsgő pohárral, a Littke pezsgőt reklámozza, 1927 k.
 FotoGLV2000/177
 A Zwack cég háromféle italának reklámja, 1927
 FotoGLV2000/179, 182
 A Zwack cég narancs gyümölcslevének reklámja, 1927
 FotoGLV2000/180-181
 Táncosnő, 1926
 FotoGLV2000/183
 Táncosnő, brómolajnyomat, 1926
 FotoGLV2000/184
 Nő indiai viseletben, brómolajnyomat, 1927
 FotoGLV2000/192
 Táncosnők, brómolajnyomat, 1926
 FotoGLV2000/193
 Nő csellóval, brómolajnyomat, 1926
 FotoGLV2000/194
 Nyota Inyoka táncosnő, 1927
 FotoGLV2000/195
 Nyota Inyoka táncosnő, brómolajnyomat, 1926-1927
 FotoGLV2000/196
 Mozgástanulmány, brómolajnyomat, 1925
 FotoGLV2000/197
 Mozgástanulmány, brómolaj átnyomás, 1925-1926
 FotoGLV2000/198
 Turbános férfi, brómolajnyomat, 1926
 FotoGLV2000/199

A sorban szám szerint következő felvételek között a 171. és a 186. számú nem Pécsi József felv.

Több fénykép hátoldalán címkék, amik arról tanúskodnak, hogy a kép adott példánya valamilyen kiállításon látható volt.

Pécsi József: Fényképezőgép-reklám:

FotoGLV2000/19967

- **Petzval József:** bécsi látképek, sósapír, 1860 előtt
FotoGLV2000/10857-10858
- **Petzval József:** A Karlskirche hátsó frontja, albumin, 1860 k.
FotoGLV2000/10856
(mind a három képnél a szerző személye csak valószínű)

- **Petzval József:** önarckép, sósapír albumin bevonattal? az 1850-es évek vége: FotoGLV2000/1661
- **Portrék Petzval Józsefről:**
Luckhardt, F. felv. FotoGLV2000/1213 (a kép hátán Petzval József életének rövid leírása+ 1 sokszorosított kép) hasonlók: FotoGLV2000/1211-1212 és FotoGLV2000/5470
- **Reisz Ignác:** vizitkártya egy párról, albumin, Újvidék, 1860 k.: FotoGLV2000/3839
- **Schrecker Ignác:** Férfi portré, albumin, Pest, 1870 k. FotoGLV2000/3901
- **Schrecker Ignác:** Kisgyermek, albumin, 1870 k. FotoGLV2000/11086
- **Stagl Ferenc:** Enteriőrök a soproni Storno-házban, albuminképek, 1892-1893: FotoGLV2000/203-210
a FotoGLV2000/206-os sz. képen vélhetően id. Stornó Ferenc látszik
- **Strelisky Lipót:** Férfi portré, albumin, Pest, 1868 FotoGLV2000/6905
- **Szabó Júlia:** Fiatal férfi, Székesfehérvár, 1920 k.: Foto2011/66
- **Josef Székely és Julius Gertinger:** Fiatal férfi, albumin, Bécs, 1870 k. FotoGLV2000/3830
- **Zelesny Károly:** a pécsi Dóm belseje, celloidin, 1890 FotoGLV2000/212
- Magyar fényképészek munkái egy **fotoalbumban**, melynek borítóján a „Photographische Gesellschaft in Wien” felirat áll (Wanderalbum der Photographisen Gesellschaft in Wien 1890-1893): albuminképek, FotoGLV2000/2719/1-38
- **Mai és Társa:** Női portrék 1890-1893 FotoGLV2000/2719/9, 11-14, 17
- **Mai és Társa:** Gyermek portrék 1890-1893: FotoGLV2000/2719/10, 15
- **Mai és Társa:** Férfi portré 1890-1893: FotoGLV2000/2719/16
- **Koller Károly:** Női portré (Klotild főhercegnő - az Albertinában nincs megnevezve) 1890-1893 FotoGLV2000/2719/20
- **Koller Károly:** Női portrék 1890-1893 FotoGLV2000/2719/18, 21-23
- **Koller Károly:** Két angyal (élőkép) (Lónyay Margit és Pejacsevich Róza grófnők - az Albertinában nincsenek megnevezve) 1890-1893: FotoGLV2000/2719/19
- **Koller Károly:** Jákob álma (élőkép) 1890-1893

FotoGLV2000/2719/25

- **Kozmata Ferenc:** Női portrék 1890-1893:
FotoGLV2000/2719/24, 26
- **A. von Majer: Die Abrichtung des einzelnen Soldaten** – a gyalogsági katonák egyéni kiképzésének szabályzatát illusztráló – könyv. Ennek különlegessége, hogy minden oldalára egy-egy fénykép van beragasztva, melyeken azt látjuk, amint 2-3 katona bemutatja, eljátsza az egy-egy vezényszóhoz tartozó mozdulatsort. Összesen 75 darab albumin vizitkártya van a könyvben. A mű kiadója Julius von Péterffy, azaz Péterffy Gyula nyugalmazott cs. kir. százados. (Bécs, 1863) Vélhetően Péterffy Gyulát tekinthetjük magyarnak, hiszen több magyar-német katonai szótár és nyelvtan kiadása, szerkesztése fűződik a nevéhez.² Jelen könyvben minden kép alatt ez olvasható: „J. v. Péterffy, et A. v. Majer”, de az nem valószínű, hogy a fényképezés technikai részében részt vett volna ő, de az igen, hogy a kép tartalmát ő állította össze (azaz ő állította be a katonákat a megfelelő pózba). Foto2007/36/1-76

Budapesti városképek:

Hibásan beazonosított kép: Nem Budapest (hanem Prága):
FotoGLV2000/22290

- **Budapest,** Parlament, ismeretlen felv., 1900 k.:
FotoGLV2000/24002
- **Budapest,** sztereo panorámaképek, fénynyomatok ismeretlen felv., 1880 k.:
FotoGLV2000/24003/1-6
- **Budapest,** Parlament, fénynyomatok ismeretlen felv., 1900 k.:
FotoGLV2000/24004/1-2

A fényképeknél igyekeztem a technikát is megnevezni, az adatot vagy az Albertina leírásából vettem, vagy saját megállapításaim, amennyire a technika pusztán szemmel, eszközök nélkül felismerhető. Azok a képek, ahol nem neveztem meg a fototechnikát, többnyire zselatinos ezüstbromid képek.

2018. szeptember 23.

Baji Etelka

² Ezek felsorolását mellőzöm, mert jelen témánktól túl messzire kerülnénk. Megtalálhatók pl. Pászti László: Magyar hadtudományi munkák bibliográfiája, 1850–1880 = http://www.epa.hu/00000/00018/00048/pdf/EPA00018_hadtortenelmi_2017_4_1057-1127.pdf Leginkább talán ez a könyv felel meg a Bécsben megismert könyvecskének: Oktató-szabályzat a' császári-királyi gyalog-seregek számára. A' cs. kir. hadügyörség jóváhagyásával fordította Péterffy Gyula, nyugalmazott cs. kir. százados. Bécsben, a' cs. kir. udv. és álladalmi nyomdából, 1863. Hadtudományi Könyvtár katalógusa (24.813)